RUSKI INWALID

No. 276.

SOBOTA. 20 Listopada 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Austryia. Franciia. Niderlandy. Angliia. Szwaycariia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

z Opawy 13 *Listopada.*

Jey Cesarzewicowska Mość Wielka Xiężna następczyna *Saxen Weymarska* przybyła tu 9 b. m. w wieczor razem z wielkim Xiążeciem małżonkiem swoim. Cesarz JMść Rossyyski wyieżdżał o kilka mil na spotkanie nayukochańszey siostry swoiey.

Cesarzowa Austryiacca zwiedziła 9 b. m. muzeum tuteysze i bawiła tam przeszło półgodziny.

AUSTRYIA.

Opawa iest małe miasto, maiące około 7000 mieszkańców. Domy postawione są bardzo niewygodnie, a składaią się pospolicie z iedney długiey izby, i kilku ciemnych izdebek. W czasie ziazdu tylu znakomitych osób tameczna policya iak nayusilniey czuwa, ażeby właściciele domów korzystaiąc z pomyślney dla siebie pory, nie podnosili zbytecznie ceny komornego, i dla tego, wszystkie umowy naymu robione były w obecności urzędników policyynych. Miasto iest nowo wybrukowane, na co rząd 60,000 reńskich wydał, a oświecenie ulic w nocy wyborne. Jest tam także piękny mały teatr, gdzie różne przeieżdzaiące towarzystwa aktorów grywaią. Cesarz austryacki przywołał tam wybornego komika Schuster.

Wystawieniem pomnika dla ś. p. Xięcia Szwarcenberga w kościele dworskim w Wiedniu zaiąc się ma sławny Thorwaldsen którego przybycie do Wiednia spodziewane.

FRANCYIA.

z Paryża, 8 *Listopada.*

Słychać że cztery osoby maiące otrzymać laski marszałowskie są: Margrabia *Latour-Maubourg*, *Lauriston*, Jenerał *Rapp* i były prezes Ministeryi Margrabia *Dessolles.*

W okolicach Lugdunu umarła niedawno kobieta maiąc 104 lata wieku, która przez cały ciąg życia nietylko nigdy niechorowała; lecz nadto do naypóźnieyszey starości zacho-

wała zupełną swieżość twarzy. Zawsze była wesołą i przyiemną w towarzystwie i iedna tylko okoliczność mięszała iey wrodzoną wesołość iuż w późnieyszych latach: to iest uskarzała się często na słabe zdrowie 80 letniey córki swoiey, zwyczaynie mawiała przytem »Moy Boże córka moia tak młoda iescze, a iuż tak słaba.«

Moniter z dnia 5 b. m. pomieścił co następuie:

»W *Kuryierze* angielskim pod dniem 1 b. m. pomieszczony był z gazety New-Jorkskiey list pisany iakoby z wyspy *S. Thomas* pod datą 18 Września, przez który donoszono, że Bonaparte był wykradzionym z wyspy Stey Heleny przez fregatę francuzką *Junon*. Ta bayka, którey wszystkie szczegóły są smieszne i dziwaczne, nieinaczey może bydź uważaną iak za żart wymyślony przez iakiegoś kapitana okrętu kupieckiego. Gazety: New-Jorska i *Kuryier* Londyński zgodnie ią nazywaią: *niedorzeczną baśnią*; my zaś dodać możemy, iż ten co ią wymyślił, nie wie nawet imion okrętów które teraz mamy na morzu. Jedna iest tylko w całey flocie francuzkiey fregata *Junon*; lecz i ta od kilku iuż lat rozebrana stoi w porcie tulońskim. Trzy tylko fregaty mieliśmy koło *Antyllów: l'Arethuse*, la *Gloire* et la *Cleopatre*: *Aretusa* powróciła przed dziesięciu lub dwunastu dniami do Brest i o dwóch innych doniosła, że są koło Martyniki pod dowodztwem admirała *Dopéré*. Ostatnie listy z wyspy *St. Thomas* do 14 Września dochodzą, poprzedzaią przeto czterma tylko dniami ten, w którym niby miano donosić o tém wydarzeniu przed kilku dniami zaszłém, a przecież w listach pomienionych naymnieyszey o tém wszystkiew niema wzmianki. Zresztą cała ta bayka tak iest nikczemną, iż na żadne zbiiania niezasługuie.«

— Hrabia *Pradel* ieneralny dyrektor zamku Królewskiego, mianowanym został ministrem państwa.

— Xiężna *Berry* wyiechała dnia wczorayszego do Rosny, dla położenia pierwszego kamienia w budowie Kościoła, w którym ma bydź złożone serce iey małżonka.

NIDERLANDY.

z Bruxelli, 4 Listopada.

Na prośbę Rządu pruskiego Król rozkazał czynić iak nayscisleysze w całem Królestwie wyszukiwania, w celu wynalezienia złodzieiów którzy okradłszy kościoł katedralny w Koloniia, mogli się ukryć sami, albo skradzione rzeczy przechować w Królestwie Niderlandskiem.

ANGLIIA.

Dziennik Times i Morning Chronicle zapewniaią, iż Xiążę Leopold postanowiwszy odwiedzić Królowę napisał do Króla z oświadczeniem, iż poczytnie sobie za powinność odwiedzić Królową matkę zmarłey żony swoiey, a to w chwili, kiedy po ukończeniu oskarzenia iey i obrony, przekonany iest o iey niewinności. Dziennik ministrowski the Courrier milczy względem tego listu i odwiedzin, a zatém doniesienie tamtych dzienników iest prawdziwe bo inaczey, pewnoby im zaprzeczył.

W Londyńskim więzieniu Tower wyporządzaią pokoy dla znakomitey iakowejś osoby.

Dzienniki nasze umieściły dwa listy Barona Ompteda, pisane przez niego do Dyrektora policyi Bischi w Pesaro (w kraiu rzymskim.)

z Rzymu 24 Lutego 1819.

Dane mi z strony WCPana dowody przychylności ośmielaią mię do proszenia cię o nową teraz grzeczność. Życzyłbym sobie, żeby załączony tu list byłey pokoiówki Xiężney, Panny Demont, pisany do iey krewney, podług adressu Maryanny Bron a podobno istotnie także Demont nazywaiącey się, doszedł nieomylnie własnych rąk tey Bron tak, żeby o tem ani Xiężna, ani iey poufała, zwykle podobne listy przeymuiąca, nie wiedziały. Znaydziesz WPan zapewne sposobność oddania go tey dziewczynie, nie daiąc iey poznać, że przez twoie ręce przeszedł; trzeba iey powiedzieć, że z Boulogne iest nadesłany. Ten, kto iey list odda, powinien o tem bydź uprzedzony, i odebrać od niey odpowiedź, którą mi odeslesz, ażeby doszła przeznaczenia swoiego. Co też tam także słychać nowego? zapewne długi pobyt Xiężney wznieci podziewienie. Staray się WPan przeto namówić ią, ażeby iak nayprędzey wsiadła na okręt, a nadewszystko staray się przekonać, że iest nieprawdą, iakoby Anglicy w Pesaro przyłączyć się do niey nie mieli; zdaie się bowiem, że dla tey tylko przyczyny pobyt swoy u was przedłuża, a długoby czekać musiała.—Donieś mi także, czy Hieronim iest ieszcze w iey służbie, i czy zawsze do niey przywiązany? Cokolwiek WPan w interessie tym sprawisz, wcześnie dziękuię ci za to, i zostaię i t. d.

z Rzymu 6 Marca 1819.

List WPana pod d. 28 Lutego odebrałem. Ubolewam mocno, że ci tyle narobiłem kłopotu. Proiekt iego podoba mi się: dobrze, że znaio-

my WPana był oddawcą wiadomego listu, nie wiedząc z resztą nic więcey, iak tylko ażeby unikał rodziny Barona (Bergamiego). Chociażby Hieronimus dowiedział się o tém, sądzę, że niczego z iego strony obawiać się nie można. Niech tylko dziewczyna zna treść listu, więcey nam nie trzeba; a choćby iakim przypadkiem dowiedziała się o nim Xiężna nie wiele to szkodzić może; iednak strzedz się tego, ile można, należy. Staray się WPan wybrać na oddawcę listu taką osobę, któraby w pannie Bron zaufanie wzniecić, i odpowiedź od niey bez trudności uzyskać mogła. Ta musi koniecznie na moie ręce bydź odesłaną. — Proiekta Anglików w Medyolanie opieraią się na bardzo mylnych zasadach. Proszę, abyś mi zdanie twoie obiawił w tey mierze, iako i sposób myślenia Pana Olivieri, który służbę Xiężney opuszcza. Nareszcie, życzyłbym mieć wiadomość czyli można obiecywać sobie co z Vassalego. Ponieważ, iak mi doniesiono, przyięto do dworu Xiężney kilku Włochów, staray że się WPan donieść mi ich nazwiska. Przebacz proszę WPan natręctwu moiemu i bądź przekonany, że staraniem moiem zawsze będzie wywdzięczać się za twoię przychylność.

»*Ompteda*«

Też dzienniki ogłosiły urzędowną korrespondencyą względem sprowadzenia do Londynu Szambelana Badeńskiego Barona Ende dla świadczenia ze strony Królowey. Okazuie się z niey, iż na żądanie Posła angielskiego Pana Lamb, Baron Ende miał iuż sobie dane od W. Xięcia Badeńskiego pozwolenie iechania do Anglii: ale że tego uczynić nie mógł z powodu słabości, i przedsięwziętey dla poratowania zdrowia swoiego kuracyi.

SWAYCARYIA.

Podług pewnych wiadomości, lękać się i u nas potrzeba wybuchnienia zmian politycznych. Towarzystwa Węglarzy, które w tych czasach tak wiele odmian zdziałały, liczne odbywaią schadzki w miastach naszych Koirze, Zurich, Aarau i Bazylei.—Już mówią publicznie o iedności i nierozdzielności Rzeczypospolitey szwaycarskiey. Pracuią także usilnie nad przeciągnieniem na swą stronę młodzieży. Tayne towarzystwa tyrolskie zostaią w związku z innemi towarzystwami szwaycarskiemi. Związek ten utrzymany iest między nimi ustnie przez przeieżdżaiących. Przekładaią zewsząd młodzieży, iż Opatrzność przeznaczyła ią do rozniesienia wszędzie zasad wolności i niepodległości.—Nazwiska osob, będących na czele tego związku, są iuż wiadome.

WŁOCHY.

z Neapolu 3 Listopada.

Na iedném z ostatnich posiedzeń parlamentu Neapolitańskiego mówił pułkownik Gabryiel *Pepe* o niebespieczeństwach zewnętrznych, grożących Królestwu temu. »Przezorność parlamentu mówił on, i stałość władzy wykonawczey, są iedyną rekoymią spokoyności i nadziei narodu. Lecz mnie się zdaie, że taż władza, nader boiaźliwie działaiąc, nieprzedsiębierze żadnych decyduiących środków; a tym czasem rząd w działaniach swoich leniwym postępuie krokiem. Twierdze nasze dotychczas nieopatrzone są w żywność; legiony wewnętrzne zgoła niewyćwiczone; na granicach niema woyska i plan obrony który chociaż przyięty i zatwierdzony, nieiest z tem wszystkiem podany do wiadomości powszechney. Opieszałość ta, tem iest szkodliwszą, iż gorliwość i zapał obywateli niemaiąc zachęty i przykładu gaśnie w swoich usiłowaniach i bez skutecznie znika.«—Deputowany *Castagna* wnosił aby całe woysko urządzone było na stopę woienną z poruczeniem znowu naczelnego dowodztwa Wilhelmowi *Pepe*. — Deputowany *Dragonetti* wyrzucał parlamentowi, iż niekorzystaiąc z czasu samemi się tylko fraszkami zatrudnia w tenczas, gdy skarb i siła zbroyna całey iego potrzebuie uwagi.

ROZMAITOŚCI.

Osada Szwaycarska w Brezylii.

(z Listów Doktora Rittera z Sta Cruze.)

Nieiakiś *Haché* rodem z Szwacaryi francuzkiey, przyieżdżał tu iako deputowany od swoich ziomków, życzących przenieść się do Brezylii. Ten to deputowany oświadczył Rządowi tuteyszemu, iż ziomkowie iego chcą aby ten pobudował im domy bezpłatnie, wyznaczył ziemię i uposażył każdą rodzinę potrzebną ilością bydła na pierwsze zaprowadzenie gospodarstwa. Rząd tuteyszy nietylko się ochoczo na to wszystko zgodził; lecz nadto nierównie więcey uczynić przyrzekł. Jednakże okręty przybyły z temi nowemi osadnikami niepierwiey iak w listopadzie roku zeszłego. Zbieg niepomyślnych okoliczności zatrzymał ich był długo w Hollandyi, gdzie bardzo nędzuie będąc utrzymywani, do wielkiego doszli ubóstwa i wrodzony swóy wesoły utraciwszy humor, wszyscy prawie doświadczali iakiegoś niewymównego smutku i melancholii. Ta zatem po-

nurość wewnętrzna, liczy pokarm na okrętach i długa podróż połączona z przeszkodami i niewygodą; nakoniec brak biegłych lekarzy, wznieciły między wędrownikami zaraźliwą gorączkę tak gwałtowną, iż na każdym okręcie umarło ich naymniey 30, a na iednym nawet przeszło 70. Ostatni statek na którym był i sam tych osadników przewodnik, pomieniony *Haché*, osiadł na miałczyźnie. Lecz osobliwszém szczęściem przytrafiło się to przy brzegach angielskich. Chcąc wyporządzić okręt należało wyprowadzić na brzeg wszystkich passażyierów co i nastąpiło, a reparacyia dwa miesiące zabrała. Tym czasem będąc na lądzie wszyscy prawie chorzy powrócili do zdrowia, naysłabszych tylko trzydziestu umarło w Anglii, a ieden niedopłynawszy do Ameryki. Takim sposobem przeszło lato. Opóźnienie to niepomyślnieysze ieszcze wydało skutki, choroby zaraźliwe odezwały się znowu i przeszło 250 osob umarło, nim osadnicy z Rio-Janeiro dostali się na mieysce przeznaczenia swoiego.— Ziemia wyznaczona dla tey osady o trzynaście mil tylko niemieckich odległą iest od stolicy. Szwaycarowie z całą ich własnością wysłani byli na statkach do Tamby, gdzie wysadzono ich na brzeg i dano trzy dni na odpoczynek. Czwartego dnia przedłużali ieszcze przez dwie godziny podróż swoią do Macakau. Tam założono szpital, w którym wszystkich chorych ulokowano. Dla zdrowych zaprzężono wołów i podróżni na zaiutrz byli iuż tylko o 7 mil drogi, a szostego dnia przebrali się na mułach przez góry i przebyli ostatnie trzy mili. Przybywszy na mieysce wszystko iuż w zupełném znaleźli porządku. Nowo pobudowane dla nich domki były nierównie ozdobnieysze i wygodnieysze, aniżeli dawne mieszkańców tuteyszych. Nadto dla każdey rodziny dane były dwa konie lub dwa muły, dwa woły iedna krowa, dwie kozy, dwie świni i tyleż owiec. Liczba znayduiących się tu teraz osadników składa się z 1600 osob zupełnie zdrowych, w tey liczbie iest niemało dzieci. Zresztą ta okoliczność przywiązuie osadników do mieysca i przyczynia się do pomyslności osady; dzieci bowiem łatwiey nawykaią do zwyczaiów i strefy kraiowców tuteyszych i wkrótkim czasie będą niemałą pomocą rodzicom swoim. Trzeba także i o tem wiedzieć, że utrzymanie dzieci nierównie mniey kosztuie aniżeli dorosłych, a przeto pieniądze które rząd wypłaca na utrzymanie dzieci w podobneyże ilości iak i dla starszych, oszczędzone przez rodziców złożą w kilka lat znaczny kapitał. Pomimo iednak te wszystkie zasiłki ze strony Rządu, wędrownicy niekontenci są z swoiego losu! Niewygody których doznali w drodze, upały, które z początku zdały im się do niewytrzymania, opieszełość w pomiarzne dla nich gruntu i wynikła ztąd bezczynność w której zostawali mimowolnie przez cztery miesiące. — Wszystko to niezmiernie ich zruynowało. Osada poczęła się zaymować gospodarskiemi robotami dopiero w Kwietniu roku teraznieyszego. Należy spodziewać się, że z pracą i ciągłem staraniem powróci dostatek, a z tym i naturalna osadników wesołość. —Tylko piąta część tych osadników pochodzi z Szwaycaryi niemieckiey; wszyscy inni są z kantonów francuzkich. Na nieszczęście ci ostatni dotychczas niemogą się zgodzić z pierwszemi; a szczególnie uskarzaią się na Freyburgczyków. Zresztą niemogą oni oddalać się z domów i dopuszczać się iakich kolwiek nieładów w okolicy; nikt bowiem bez należnego swiadectwa oddalić się i wędrować niemoże; nadto dolina którą ta osada zaludnia zewsząd otoczona iest górami.

Dobre przyięcie iakiego ci osadnicy doświadczyli, wielkie korzyści, których z czasem mogą się spodziewać, zachęcaią iuż wielu Europeyczyków do póyscia za ich przykładem. Przed pięciu blisko miesiącami przybyło tu czterdzieści zamożnych Szwaycarów, między któremi iest ieden z Xięztwa Neuszatelskiego. Rząd wyznaczył im wcale żyzną choć ieszcze nieuprawną ziemię dla plantacyi kawy. Na tenże przedmiot otrzymał niedawno ieden mieszkaniec Hamburga imieniem *Ring* znaczną przestrzeń ziemi. Z tegoż miasta przybyło ze mną dwóch stolarzy z swoiemi rodzinami, ci w krótkim czasie znaczuie się zbogacili i bardzo wiele maią roboty. Rząd uwolnił ich od opłat od wprowadzonego towaru i narzędzi, powiększey części składaiących się z sprzętów gotowych.

W Petersburgu.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.